

Spreken op B1

EXAMENTRAINING SPREEKVAARDIGHEID VOOR HET STAATSEXAMEN I

Instituut voor Nederlands Taalonderwijs en Taaladvies
Universiteit van Amsterdam

Nicky Heijne
Karolien Kamma

Boom

Tweede herziene editie © Boom, 2023

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van de artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb. 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van artikel 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912. Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

Vormgeving en opmaak: Anja Verhart

Foto omslag: www.shutterstock.com

Illustraties: Sjors Vervoort, Eindhoven

Foto's: www.shutterstock.com, Anja Verhart, Jean-Jacques Leclerc

Voorbeelden uit examens: www.staatsexamensnt2.nl,

© Staatsexamencommissie Nederlands als tweede taal

ISBN 978 90 2445 554 6

NUR 110

www.boomuitgeversamsterdam.nl

www.nt2.nl

Inhoud

	Voorwoord	7
	Inleiding	8
1	Het Examen Spreken programma 1	10
	1.1 Wat wordt er getoetst bij het examen?	10
	1.2 Hoe wordt het examen afgenomen?	11
	1.3 Uit welke onderdelen bestaat het examen?	12
	1.4 Welke onderwerpen en opdrachten kun je in het examen verwachten?	13
2	Strategisch spreken op het examen	15
	2.1 Gebruik je voorkennis	15
	2.2 Gebruik de informatie die al aanwezig is	17
	2.3 Ga niet vertalen	21
	2.4 Omschrijf dingen als dat nodig is	24
	2.5 Zeg niet meer dan nodig is	26
3	Een passend antwoord	27
	3.1 Het examencriterium een passend antwoord	27
	3.2 Wat moet je precies doen?	28
4	Inhoud	33
	4.1 Het examencriterium inhoud	33
	4.2 Wat moet je precies doen?	34
	4.3 Spreek over alle elementen die in de instructie staan	39
5	Woord- en zinsvorming	40
	5.1 Het examencriterium woord- en zinsvorming	41
	5.2 Grammaticale termen	45
	5.3 De werkwoorden	48
	5.3.1 De persoonsvorm hoort bij het onderwerp	50
	5.3.2 De tijden van het werkwoord	53

	5.4 De woordvolgorde	55
	5.4.1 De woordvolgorde in hoofdzinnen	56
	5.4.2 De woordvolgorde in bijzinnen	63
	5.5 De voornaamwoorden	68
	5.5.1 <i>Hij of zij?</i>	69
	5.5.2 <i>U of jij?</i>	70
	5.5.3 <i>Deze / die en dit / dat</i>	71
	5.6 De lidwoorden	73
	5.6.1 Wel of geen lidwoord?	74
	5.6.2 Bepaald of onbepaald lidwoord?	76
	5.6.3 <i>De of het?</i>	77
6	Woordenschat	79
	6.1 Het examencriterium woordkeus en woordenschat	80
	6.2 Woordenschat domein opleiding, studie en school	83
	6.3 Woordenschat domein werk	88
	6.4 Woordenschat domein dagelijks leven	91
	6.4.1 Gezondheid	91
	6.4.2 Kleding en uiterlijk	97
	6.4.3 In en om het huis	101
	6.4.4 Verkeer en transport	107
7	Uitspraak en spreektempo	110
	7.1 Het examencriterium uitspraak en spreektempo	111
	7.2 Klanken	112
	7.3 Woordaccent	117
	7.4 Intonatie en zinsaccent	118
	7.5 Verbonden spraak	124
	7.6 Spreektempo	125
8	Examen doen	126
	8.1 De voorbereiding	126
	8.2 Het examen doen	130
9	Oefenen	133
	Antwoorden	140
	Over de auteurs	151
	Achterflap: stappenplan	

Voorwoord

Spreken op B1 helpt je bij de voorbereiding op het Staatsexamen Spreken Programma I. Spreken is een van de onderdelen van het examen en toetst de spreekvaardigheid op niveau B1 van het ERK.

Spreken en gesprekken voeren in een andere taal dan je moedertaal is lastig. Je moet bij het verwoorden van een boodschap namelijk aan heel veel dingen tegelijk denken. Naast aandacht voor de inhoud die je wilt overbrengen, moet je erop letten dat je duidelijk te verstaan en goed te begrijpen bent. Je moet dus de goede woorden kiezen, de juiste vormen gebruiken en zorgen voor een duidelijke uitspraak. Dat lijkt in het begin een onmogelijke taak, maar je leert het door veel en efficiënt te oefenen.

De auteurs van dit boek hebben veel ervaring in het opleiden van studenten voor de Staatsexamens. Ze laten je zien welke dingen allemaal een rol spelen tijdens het afleggen van het examen, ze geven je tips over hoe je de opdrachten kunt aanpakken, en ze bieden veel mogelijkheden om te oefenen met opdrachten die lijken op die van het Staatsexamen. In het boek en op de website vind je oefeningen die je alleen of samen met een medecursist kunt uitvoeren.

We adviseren je om met een andere student samen te werken. Je kunt elkaar dan feedback geven als je eenmaal hebt geleerd waar je op moet letten. Kan dit niet, dan geven de voorbeeldreacties op de website en de antwoorden achter in dit boek voldoende steun om zelf te studeren.

Bij veel opdrachten op de website is het mogelijk om je reacties op te nemen en terug te luisteren. Neem de tijd om naar jezelf te luisteren en jezelf kritisch te beoordelen aan de hand van de criteria die je in dit boek zult leren kennen. Je zult merken dat je daarna goed voorbereid aan het examen kunt deelnemen.

Veel succes!

Nicky Heijne
Karolien Kamma

Inleiding

Voor wie is dit boek bedoeld?

Spreken op B1 is in de eerste plaats bedoeld voor mensen die zich willen voorbereiden op het onderdeel Spreken van het Staatsexamen Nederlands als tweede taal (NT2) programma I. Dit boek kan hen helpen om goed voorbereid aan het examen mee te doen. Daarnaast kunnen ook andere anderstaligen hun spreekvaardigheid trainen en verbeteren met de aanwijzingen, tips en oefeningen in dit boek.

Hoe is het boek opgebouwd?

In hoofdstuk 1 vind je informatie over het Staatsexamen Spreken I. Je krijgt informatie over wat er getoetst wordt, hoe het examen wordt afgenomen, uit welke onderdelen het bestaat en welke onderwerpen je kunt verwachten. In hoofdstuk 2 kijken we naar een aantal algemene strategieën die je kunt gebruiken tijdens het examen. Deze strategieën helpen je de opdrachten zo goed en efficiënt mogelijk uit te voeren. In de hoofdstukken erna behandelen we per hoofdstuk een van de beoordelingscriteria van het Staatsexamen Spreken I. Je kunt er ook mee oefenen. Het gaat om de volgende criteria:

- een passend antwoord (hoofdstuk 3);
- inhoud (hoofdstuk 4);
- woord- en zinsvorming (hoofdstuk 5);
- woordenschat (hoofdstuk 6);
- uitspraak en spreektempo (hoofdstuk 7).

In hoofdstuk 8 bereiden we je met een aantal praktische tips voor op het examen zelf. Hoofdstuk 9 bevat een heel nieuw examen dat je kunt doen om je goed voor te bereiden op het Staatsexamen Spreken I. Achter in het boek vind je ten slotte de antwoorden van de schriftelijke opdrachten. Hiermee kun je de opdrachten die je hebt gemaakt, zelf nakijken.

Wat voor materiaal is in het boek gebruikt?

Voor de voorbeelden in het boek hebben we gebruikgemaakt van oude examens. Voor alle oefeningen is nieuw materiaal gemaakt dat op de examens lijkt, en dat hetzelfde niveau heeft. Je komt opdrachten tegen die te maken hebben met opleiding, met werk of met het dagelijks leven.

Hoe kun je dit boek het beste gebruiken?

Je kunt je het beste voorbereiden op het Staatsexamen Spreken I door alle hoofdstukken door te werken, zelfstandig of met een groep. Verder kun je het boek ook gebruiken als een naslagwerk, waarin je kunt opzoeken hoe je moet omgaan met onderdelen die jij moeilijk vindt. Als je bijvoorbeeld veel moeite hebt met het vinden van de juiste woorden, kijk je nog even in hoofdstuk 5. Of als je tips wilt over hoe je efficiënt met de opdrachten kunt omgaan, lees je hoofdstuk 2 nog een keer. Vlak voor je het Staatsexamen doet, moet je hoofdstuk 8 nog eens goed doorlezen en kun je het oefenexamen in hoofdstuk 9 doen. Het stappenplan aan de binnenkant van de achterflap is een handige checklist die je ook kunt bekijken vlak voordat je examen gaat doen.

Wat vind je op de website bij het boek?

Op de website vind je zowel de spreekoefeningen als de modelantwoorden bij die oefeningen. Doe de oefeningen op de computer als dat gevraagd wordt. Maak er een gewoonte van om bij de spreekoefeningen hardop te spreken. Neem jezelf op waar dat kan en luister kritisch naar je eigen teksten. In het begin is het vreemd om naar je eigen stem te luisteren, maar daar wen je snel aan. Met het oefenmateriaal op de website kun je jezelf altijd opnemen. Als je de oefeningen tijdens de les maakt, kun je je telefoon gebruiken om jezelf op te nemen. De modelantwoorden op de site zijn goede voorbeelden van hoe je de opdracht zou kunnen uitvoeren. Vergelijk ze met wat jij hebt ingesproken. Zitten dezelfde elementen in jouw antwoord? Welke vaste zinnen zijn gebruikt? Zijn er woorden die beter passen bij de opdracht dan de woorden die jij hebt gekozen?

Verder vind je op de website ook handig materiaal dat je kunt gebruiken bij de voorbereiding op het examen. Zo is er een overzicht van handige zinnen die je bij diverse taalhandelingen kunt gebruiken en vind je er een lijst met onregelmatige werkwoorden.

1

Het examen Spreken programma 1

1.1 Wat wordt er getoetst bij het examen?

Tijdens het onderdeel Spreken van het Staatsexamen Nt2 Programma I wordt getoetst of je goed genoeg kunt spreken om te studeren of te werken op mbo-3- of mbo-4-niveau. Dit niveau kun je vergelijken met niveau B1 van het Europese Referentie Kader (ERK).

Als je spreekt op B1-niveau, kun je makkelijk deelnemen aan een gesprek over onderwerpen die vertrouwd zijn, die je persoonlijke interesse hebben of die gaan over het dagelijks leven. Zulke onderwerpen zijn bijvoorbeeld familie, vrije tijd, werk, reizen en het nieuws. Ook kun je spreken over je ervaringen, je verwachtingen en je ambities. Bovendien kun je redenen en verklaringen geven voor je meningen en plannen.

Op het examen moet je laten zien dat je over al deze onderwerpen op een verstaanbare en begrijpelijke manier kunt spreken. Ook moet je reactie passen in de situatie. Dat klinkt logisch maar daarvoor moet er veel gebeuren. Allereerst moet je de inhoud bedenken en plannen. Dan moet je gaan formuleren. Hierbij moet je de juiste woorden kiezen en die woorden moet je daarna in grammaticaal correcte zinnen zetten. Ten slotte moet je je reactie goed verstaanbaar uitspreken.

Je mag hierbij aarzelen of jezelf verbeteren, want dat hoort bij het spreekproces. Luister maar eens goed naar moedertaalsprekers. Het gebeurt heel vaak dat iemand 'eh' zegt, zichzelf herhaalt, even een korte pauze laat vallen of een zin opnieuw begint. Dat is meestal helemaal niet storend. Dat mag daarom ook op het examen.

1.2 Hoe wordt het examen afgenomen?

Tijdens het Examen Spreken I werk je op de computer met een koptelefoon op en praat je in een microfoon tegen de computer. Je praat dus niet tegen een persoon. Het voelt misschien heel onnatuurlijk om tegen een computer te praten, maar daar wen je vanzelf aan als je veel oefent. Alles wat je zegt, wordt opgenomen en bewaard op de computer.

Voor het echte examen begint, moet je een aantal dingen doen:

- Eerst moet je controleren of je naam en het examen juist zijn.
- Daarna controleer je of het geluid goed werkt.
- Ten slotte moet je de microfoon testen.
- Hierna begint het examen en kun je zelf niets meer aan de apparatuur doen. Je kunt dit oefenen op de website die hieronder bij de tips staat genoemd.

Als het examen is gestart, luister je goed naar de opdrachten en lees je mee op het scherm:

- Eerst hoor je een voorbeeldopgave. Hier hoef je nog niet te spreken.
- Daarna volgt de eerste opdracht. Als je de pieptoon in de koptelefoon hoort, moet je beginnen met spreken. Het witte deel van de tijdsbalk laat zien hoeveel spreektijd je nog hebt:

- Als je spreektijd voorbij is, hoor je weer een pieptoon.
- Daarna begint de volgende opdracht.
- Het examen loopt vanzelf door. Je kunt niet terug en ook niet vooruit. Je kunt niet typen en ook niet met de muis klikken.

Het spreekexamen zelf duurt ongeveer 25 minuten.

Bij dit examen mag je geen woordenboek gebruiken. Het is dus belangrijk dat je veel woorden kent. In hoofdstuk 6 vind je meer informatie over woordenschat.

Tip!

- Op www.staatsexamensnt2.nl vind je een aantal informatiefilmpjes:
 - bij *Over het Staatsexamen NT2* staan verschillende voorlichtingsfilmpjes met algemene informatie over het examen.
 - bij *Vorbereiden - Hoe ziet het examen eruit?* vind je een instructiefilmpje over het spreekexamen.
- Het is ook belangrijk om te oefenen met het computersysteem dat op het examen wordt gebruikt. Dat kun je doen op de volgende website:
<https://nt2-oefenomgeving.facet.onl> → Examens oefenen → Programma 1.

1.3 Uit welke onderdelen bestaat het examen?

Onderdeel	Aantal Opdrachten	Vorbereidingstijd	Maximale spreektijd
1 Korte opdrachten	8	Eventueel 5 seconden	20 seconden
2 Middellange opdrachten	8	Altijd 15 seconden	30 seconden

De toets bestaat uit twee onderdelen: een deel met korte en een deel met middellange opdrachten. Elk deel begint met een korte instructie en een voorbeeld. Daarbij hoef je nog niets in te spreken. Daarna volgen de echte opdrachten.

Bij de opdrachten in deel 1 moet je een kort antwoord geven van enkele woorden of maximaal twee zinnen. Als je een plaatje moet bekijken, krijg je 5 seconden voorbereidingstijd. Daarna kun je maximaal 20 seconden spreken.

Bij de opdrachten in deel 2 moet je een langer antwoord geven. Na een voorbereidingstijd van 15 seconden kun je maximaal 30 seconden spreken.

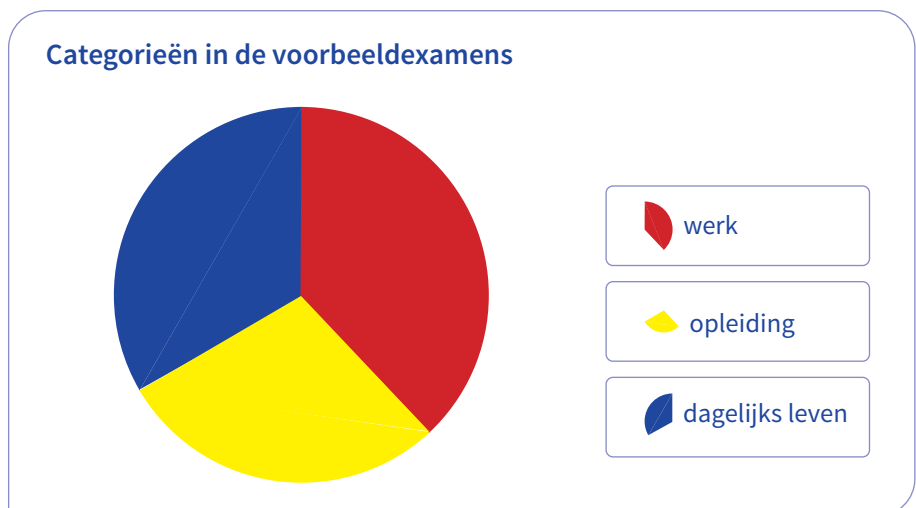
Je hoeft bij de opdrachten niet alle antwoordtijd te gebruiken. Als je denkt dat je alles hebt gezegd, kun je stoppen met spreken.

Doordat het examen aan de computer wordt afgenomen, kun je geen echte gesprekken voeren. Bij de meeste opdrachten wordt daarom een situatie beschreven. Probeer je dan goed in die situatie te verplaatsen en zeg iets wat in die situatie past. Bij sommige opdrachten hoef je je niet in een situatie te verplaatsen. Je kunt dan bijvoorbeeld direct zeggen wat je van iets vindt. In hoofdstuk 3 vind je meer informatie over het geven van een passend antwoord.

1.4 Welke onderwerpen en opdrachten kun je in het examen verwachten?

De situaties uit de opdrachten van het examen zijn heel algemeen. Iedereen maakt weleens zo'n situatie mee. Je wordt ook vaak geholpen door de informatie die bij de opdracht staat, zoals plaatjes of een tekst met uitleg. Je hoeft dus niet bang te zijn dat je geen idee hebt wat je moet zeggen. Het zijn situaties uit het dagelijks leven, zoals tijdens het boodschappen doen, als je met het openbaar vervoer reist, of als je contact met je burens hebt. Andere opdrachten gaan over situaties op het werk of op een opleiding. Zo moet je bijvoorbeeld vrij vragen van je werk of studie omdat je iets belangrijks moet doen.

De voorbeeldexamens van de laatste jaren laten ongeveer de volgende verdeling zien:

Per categorie heb je verschillende soorten spreekopdrachten. Je moet bijvoorbeeld dingen *uitleggen*, *informatie geven of vragen* of iemand *advies of instructies geven*. Het kan ook zijn dat je iemand moet *overtuigen* of je *mening moet geven met argumenten*. Ook kunnen *klagen* of *excuses aanbieden*, een *beschrijving geven* of een *verzoek weigeren* voorkomen in het examen. In hoofdstuk 4 vind je hier meer informatie over.

Het is belangrijk dat je alledaagse taal gebruikt. Er wordt nooit van je gevraagd om taal te gebruiken die je alleen kent als je een bepaald beroep hebt. Je hoeft bijvoorbeeld geen woorden te kennen die alleen een tandarts of een autoverkoper weet.

Hieronder staan enkele voorbeelden van opdrachten uit recente oefenexamens. Zo krijg je een idee van de categorieën en de opdrachten.

	Jaar	Categorie	Opdracht
Stage-ideeën bespreken	2020	Opleiding	Mening geven met argumenten
Verslag kwijtgeraakt	2021	Opleiding	Advies geven
Bestelling niet ontvangen	2020	Dagelijks leven	Klagen
Nieuwe auto kopen	2021	Dagelijks leven	Informatie geven
Kledingwinkel	2020	Werk	Beschrijving geven
Werkzaamheden	2021	Werk	Instructie geven

Nu heb je een beeld van de inhoud van het examen. In de volgende hoofdstukken lees je hoe je zo strategisch mogelijk kunt spreken en op welke aspecten je goed moet letten tijdens het spreekexamen. Het is goed om te weten waarop en hoe je examen beoordeeld wordt. Dat helpt bij het zo goed mogelijk uitvoeren van de opdrachten.

2 Strategisch spreken op het examen

In het vorige hoofdstuk heb je gezien uit welke verschillende onderdelen het examen Spreken op B1 bestaat. Straks lees je hoe je examen beoordeeld wordt en waarop je dus moet letten als je het examen maakt. Maar eerst kijken we nu naar een aantal algemene strategieën die je kunt gebruiken tijdens het examen. Deze strategieën helpen je de opdrachten zo goed en efficiënt mogelijk uit te voeren. Ze helpen je om snel de woorden te vinden die je nodig hebt en toch goed te reageren als je niet helemaal over het juiste vocabulaire beschikt.

- Gebruik je voorkennis.
- Gebruik de informatie die al aanwezig is.
- Ga niet vertalen.
- Omschrijf dingen als dat nodig is.
- Zeg niet meer dan nodig is.

2.1 Gebruik je voorkennis

Woorden en begrippen zijn in je hoofd niet opgeslagen als losse blokjes informatie, maar ze zijn verbonden in netwerken. Als je nadenkt over een thema of onderwerp, worden de woorden in je hoofd 'wakker' die bij dat onderwerp horen. Dat zorgt ervoor dat je niet meer naar die woorden hoeft te zoeken als je gaat spreken.

Je kunt snel je voorkennis mobiliseren door je af te vragen:

- 1 Wat weet ik hierover?
- 2 Heb ik er zelf ervaring mee?
- 3 Welke associaties heb ik bij het onderwerp?

Voorbeeld:

Onderwerp: Bejaardenverzorging
Ik weet: Ouderen krijgen hulp thuis
Ervaring: Vakantiewerk in verzorgingshuis
Associaties: Hulp bij schoonmaken, boodschappen doen, gezellig praten, koffie drinken

Oefening 1

Denk na over het onderwerp. Noteer kernwoorden. Vergelijk je antwoorden met het antwoord achter in het boek.

Situatie 1

Onderwerp: Een taalcursus
Ik weet: _____
Ervaring: _____
Associaties: _____

Situatie 2

Onderwerp: Verhuizen
Ik weet: _____
Ervaring: _____
Associaties: _____

Situatie 3

Onderwerp: Afval scheiden
Ik weet: _____
Ervaring: _____
Associaties: _____

2.2 Gebruik de informatie die al aanwezig is

In iedere opdracht van het spreekexamen vind je de volgende elementen:

- informatie over de situatie;
- instructie over wat je moet doen.

Vaak zijn er ook plaatjes die laten zien welke dingen je moet noemen of uitleggen. Als je gaat spreken kun je woorden uit de tekst of woorden die bij de plaatjes staan, vaak goed gebruiken. Selecteer die woorden dus meteen als je de opdracht (mee)leest. Je kunt ze bijvoorbeeld even opschrijven op je kladpapier. Let wel goed op dat je geen hele zinnen of zinsdelen uit de opdracht gebruikt. Dat mag namelijk niet! Selecteer dus alleen losse woorden.

Voorbeeld:

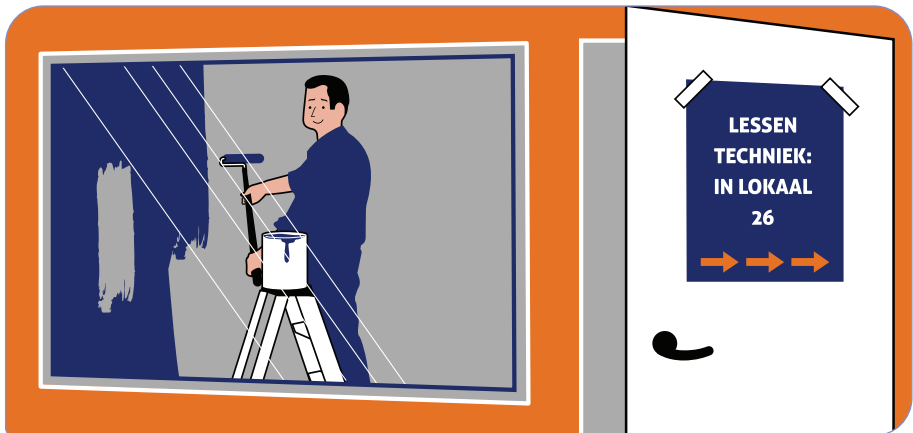
U bent schilder.

U werkt vandaag in een school.

U bent aan het schilderen in lokaal 22.

Een leerling weet niet waar ze nu les heeft.

Kijk naar het plaatje.

Als je niet precies weet wat een schilder is, begrijp je het woord toch als je naar het plaatje kijkt. Ook het werkwoord **schilderen** staat in de tekst. Verder zie je op het plaatje dat de plaats waar je lessen volgt, een **lokaal** heet. Deze woorden kun je goed gebruiken in je antwoord.

Je zegt bijvoorbeeld: 'Ik moet vandaag dit *lokaal schilderen*. Je krijgt daarom les in lokaal 26.'